

OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARIN ANNE-BABALARININ ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMLARI İLE İLGİLİ DEĞİŞKENLERİN İNCELENMESİ

Şüheda Özben*, Yasemin Argun**

*D.E.Ü Buca Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Buca/İzmir

**D.E.Ü Buca Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Buca/İzmir

ÖZET

Anne-baba tutumlarının çocuğun gelişimini tümüyle etkilediği bilinmektedir. Bu araştırmanın amacı, demokratik, otoriter ve ilgisiz anne-baba tutumları ile ilgili değişkenleri incelemektir. Araştırma, anne-babaların eğitimi açısından önemlidir. Çünkü; sağlıklı çocuk ve anne-baba ilişkileri sağlıklı bir ailede oluşabilir.

Araştırmanın örneklemini, 65 anne ve baba olmak üzere 130 kişi oluşturmaktadır. Örneklem grubu tesadüfi olarak belirlenmiştir.

Anne-babaların tutumlarını ölçmek için Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği(PARI) ve demografik bilgiler elde etmek amacıyla kişisel bilgi formu uygulanmıştır.

Araştırma sonuçları incelendiğinde, anne-babanın yaşı, annenin işi, anne-babanın eğitim durumu, çocuk sayısı, anne-babanın çalışıp çalışmaması, anne-babanın çocuğun bağımsız davranışlarını desteklemesi ve annenin kendisini demokratik ya da otoriter olarak algılama biçimi ile anne-babaların çocuk yetiştirme tutumları arasında anlamlı düzeyde ilişki olduğu görülmektedir.

ABSTRACT

Parents' attitudes are known to have effects on a child's development thoroughly.

The purpose of this study is to examine democratic, authoritarian and indifferent parents attitude in connection with the related variables.

This particular study is significant in relation to parents' education. Because, sound relations of a child can be maintained in sound family environment.

The sample of the study consists of a total of 130 mothers and fathers of the children in the preschool education. The sample group of this research was selected at random.

Parent Attitudes Research Instrument (PARI) is applied to measure parents' attitudes and Personal Information Scale was administered to obtain some demographical data.

When the results of study are examined, there is significant relationships among the following factors and child rearing attitudes of parents: the age of parents, the profession/vocation of a mother, the level of education of parents, the number siblings in the family, if the parents are working independence, the way of the mother perceives herself as democratic or authoritarian individual.

GİRİŞ

Aile, en küçük toplumsal birim olarak tanımlanmaktadır. İçinde bulun-

duğu toplumun bir birimi olarak, onun özelliklerini taşır. Toplumun değer yargılarını, gelenek ve göreneklerini, inançlarını, önyargılarını, kısacası kültürünü yansıtır. Bunun yanında özel bir iç yapısı ve kendine özgü bir işleyişi vardır. Bu bakımdan, toplumla sürekli alışveriş içinde bir kuruluş olarak çalışır (Yörükoğlu;1998).

Tutum; yaşantı ve deneyimler sonucu oluşan, ilgili olduğu nesne ve durumlara karşı bireyin davranışları üzerinde yönlendirici ya da dinamik etkiye sahip ruhsal ve sinirsel hazırlık durumudur (Savran;1995).

Miral'in tanımına göre (1982) tutum, bir bireye atfedilen ve onun bir psikolojik obje ile ilgili düşünce ve davranışlarına düzenli bir biçimde oluşturan bir eğilimdir (Miral;1982).

Çocuğun kişilik özelliklerinin belirlenmesinde ve şekillenmesinde anne-baba tutumlarının önemli yeri vardır Bu özellikleri anne babanın çocukla ilişkilerine gösterdiği davranış örüntüleri belirlemektedir.

Otoriter anne-baba, çocuğu kendi tasarladığı kalıba göre yoğurmak amacını güder. Çocuk sürekli bir dene-tim altındadır. Çocuğun en küçük yanılgıları ve yaramazlıkları gözden kaçmaz. Hemen çocuğun davranışları üzerinde durulur ve onları düzeltme yoluna gidilir. Çocuğun ailenin koyduğu kurallara sıkı sıkıya uyması beklenir. Aile, çocuğun evde ve çevrede görgü kurallarına sıkı sıkıya uymasını bekler. Çocuk, anne babasının sözünden hiç dışarı çıkmamalı, onlarla tartışmamalı ve kendilerine karşı gelmemelidir. Durum ve koşullar ne olursa olsun anne-babaya boyun eğmelidir. Çocuk sürekli olarak anne-babanın eleştirileriyle karşı kar-

şıyadır. Attığı her adımda yanlış yapma korkusu yaşar. Çocuğun davranışlarında esneklik ve özgürlük sınırları bir hayli daraltılmıştır.

Demokratik aile tutumu, çocukları seven ve benimseyen aile tutumudur. Anne-baba arasında sevgi ve saygıya dayanan bir ilişki vardır. Aile içinde sorunlar buyruklarla değil, konuşarak çözümlenir. Ara sıra çıkan tartışmalar dışında aile içinde uzun süren çekişme, kavga ve anlaşmazlıklar yoktur. Sorunlara konuşup tartışarak çözüm getirilmeye çalışılır. Evde gerginlik yerine ılımlı, sıcak bir hava vardır. Çocuklara aile ile ilgili kararlarda söz hakkı tanınmıştır. Birlikte konuşma, şakalaşma, eğlenme yaşantısı vardır; ama, herkesin uyacağı kurallar bellidir. Ancak, bu kurallar dayakla, baskıyla, korkuyla sürdürülmez. Aile içinde konan kuralları herkesin gönüllü benimsemesi söz konusudur. Cezalar ılımlı ve eğitici. Amaç, çocuğu eğitmek değil, ona sorumluluk duygusu kazandırmaktır (Yazıcı;1991).

İlgisiz ana-baba çocuğunu ihmal eder. Daha da ileri giderek çocuğunu psikolojik olarak reddeder. Çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarından habersizdir. Çocuğuna en az sevgi gösteren ve davranışlarına en az kontrol uygulayan anne-babadır (Kuzgun;1973).

Ailede çocuğa karşı olan ilgisizlik çocuğu reddetme duygusundan da kaynaklanabilir. Çocuğun reddedilmesi açık ya da üstü kapalı olarak yaşanabilir. Açık iticiliğin başlıca belirtileri; çocuğa hırçın davranma, azar, dayak ya da diğer cezaları gereksiz yere uygulama, çocuğu terk etme ya da başka bir yere gönderme ve kötü sıfatlarla çağırma biçiminde görülebilir.(Geçtan; 1993).

Anne-baba Tutumlarının Çocukların Kişilik Gelişimine Etkileri

Anne-baba ile çocuklar arasındaki bağımlı ilişkiler ailenin yaşam

çemberi içinde değişir. Önceleri çocuk ailesine bağımlıdır. Bağımlılık baskısı çocukların değişen toplumda etkin şekilde rol almalarını etkileyebilmektedir (Kağıtçıbaşı;1989).

Otoriter anne babalık etme; çocuklarla tartışmadan, anlaşmadan, onların isteklerini hiçbir şekilde kabul etmeksizin anne babalar tarafından kararlaştırılan kural ve emirlerin çok sıkı uygulanmasıdır. Bu tutum çocuğun kendisine saygısını azaltır, onda mutsuzluğa ve içe kapanıklığa yol açabilir (Michaud).

Demokratik anne baba tutumlarında, anne babanın, genellikle, ailedeki kurallar üzerinde konuşulmasına izin verici ya da çocuğu bu konuda destekleyici, karşılıklı konuşmayı içeren davranışlar söz konusudur. Bu, çocuğa özgürlük veren bir tutumdur. Özgür bırakılan çocuğun içenliği ve sevecenliği artar. Saldırganlığı azalır hatta kaybolur. Çocuğa küçük yaşlardan itibaren belli sınırlar içinde özgürlük verilmesi, ona kendisiyle ilgili kararlar verebilme olanaklarının sağlanması, çocuğun bağımsız bir kişilik geliştirmesine; dışa dönük, etkin, yaratıcı ve liderlik özelliklerine sahip, kişiler arası etkili ilişkiler kurabilen bir birey olarak yetişmesini sağlamaktadır

İlgisiz anne babalar çocuklarının nerede olduklarını ve ne yaptıklarını denetlemede yetersizdirler. Çocuklarına yol gösterip onları yönlendirmezler. Çocuğun görüş ve düşüncelerine önem vermezler. İlgisizlik, kıyaslama, mükemmeliyetçilik, çocuğun yalnızca hatalarına odaklaşma, düşük benlik saygısının oluşmasına neden olan anne-baba tutumlarıdır (Hart;1987).

Parı ölçeğinin Türkçe'ye çeviri ve adaptasyon çalışmaları 1978 yılında Ayhan ve Güney Le Compte ve S.A Özer tarafından gerçekleştirilmiştir. 115 orijinal maddeden geçerlik ve anlaşılabilirlik oranı yüksek olduğu tespit edilen 60 madde bir araya getirilerek bunun Türkçe versiyonu oluşturul-

muştur. Daha sonra bazı sorular ayrı gruplar altında toplanarak, beş faktör oluşturulmuştur.

I.Faktör; Aşırı Annelik boyutudur. Toplam varyansın %37'sini oluşturur. Bu boyuttaki alt ölçekler; aşırı kontrol, müdahalecilik, çocuktan bağımlı, faal ve çalışkan olmasını istemek şeklindedir. Annenin son derece özverili olması ve çocuğun bunu anlaması gerektiğine inanmak gibi soruları kapsamaktadır. 16 maddeden oluşur. Bu maddeler annenin çocuğa zorla müdahalesini, çocuğun anne-babasına bağımlılığını ölçer

II.Faktör; Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma boyutudur. 9 maddeden oluşur. Toplam varyansın %10'unu oluşturur. Çocuğa eşit haklar tanımak, fikirlerini açıkça belirtmesini desteklemek, onunla arkadaşlık etmek ve birçok şeyi paylaşmak gibi konuları kapsar.

III.Faktör; Ev Kadınlığını Reddetme boyutudur. Toplam varyansın %7'sini oluşturur. 13 maddeden oluşur. Kadının kendi annesi ya da başkalarına bağımlılığını desteklemek, sinirlilik, çocukla uzun bir süre bir arada kalmaktan hoşlanmamak, yeni doğan bebeğin bakımından ürkmek gibi konuları kapsar.

Pari'nin IV.faktör boyutu; Karıkoca Geçimsizliği boyutudur. 16 maddeden oluşur. Total varyansın %5'ini oluşturur. Eşler arasındaki geçimsizliğin çocuk yetiştirmedeki rolü, kocanın geçimsizliği, anneye yardımcı olmayışı gibi konuları kapsar.

V.faktör boyutu; Baskı ve Disiplin boyutunu oluşturur. Bu boyut, diğer dört faktör ile belirgin bir korelasyon göstermektedir. Kendi aralarında korelasyon göstererek bir örüntü oluşturan bazı alt ölçekler birleştirilerek oluşturulmuştur. Cezalandırılma, katı disiplin ve baskıya çocuğun verdiği yanıtlara karşı genel anne-baba tutumlarını ölçmeye yarar. Daha çok olumsuz bir çocuk yetiştirme tutumuna işaret eden, cinsel davranışı bastırma, saldırganlığı

bastırma, sıkı disipline inanma, çocuğu zorlama, anne-babanın mutlak hakimiyetine inanma gibi ölçeklerden oluşmuştur (Argun;1995).

2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı okul öncesi çocuklarının anne babalarının çocuk yetiştirme tutumları ile ilgili değişkenleri incelemektir.

Araştırmanın bu genel amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmaktadır.

1. Anne-babanın yaşı çocuk yetiştirme tutumlarını etkilemekte midir?
2. Anne-babanın işi ile çocuk yetiştirme tutumları arasında nasıl bir ilişki vardır ?
3. Anne-babanın öğretim durumları çocuk yetiştirme tutumları ile ilişkili midir ?
4. Anne-babaların sahip oldukları çocuk sayısı çocuk yetiştirme tutumlarını etkilemekte midir?
5. Anne-babanın, çocuğun bağımsız davranışlarını destekleme biçimleri ile çocuk yetiştirme tutumları arasında bir ilişki var mıdır ?
6. Anne-babanın çalışıp çalışmaması ile çocuk yetiştirme tutumları arasında bir ilişki var mıdır?
7. Anne-babaların kendilerini demokratik ve otoriter olarak algılamaları onların çocuk yetiştirme tutumlarını etkilemekte midir ?

3. YÖNTEM

Evren

Araştırmanın evreni İzmir İli merkezinde okulöncesi eğitim kurumlarında öğrenim gören çocukların anne-babalarından oluşmaktadır.

Örneklem

Araştırmanın örneklemini İzmir İli Buca İlçe merkezindeki toplam 68 okulöncesi öğrencisinin anne-babaları oluşturmaktadır. Örneklem grubu tesadüfi olarak belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Verilerin elde edilmesinde, anne-babalar için hazırlanmış Bilgi Formu ile PARI Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği kullanılmıştır.

Anne-babalar için hazırlanmış bilgi formunda, bazı demografik bilgilerin belirlenmesine yönelik sorular yer almaktadır.

Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği, Shaefer ve Bell tarafından 1958'de hazırlanmış, Ayhan ve Güney Le Compte bu ölçeği kısaltarak ölçeğin altmış maddelik Türkçe Uyarlamasını 1970'lerde tamamlamışlardır.

Bu ölçek; "Aşırı Koruyuculuk" (Faktör I), "Demokratik Tutum" (Faktör II), "Annenin Ev Kadınlığını Red-detme Boyutu" (Faktör III), "Aile İçi Çatışma" (Faktör IV), "Sıkı Baskı ve Disiplin"

(Faktör V) boyutlarından oluşmaktadır.

Araçların Uygulanması

Okulöncesi eğitim kurumlarına gidilerek, araştırmanın amacı ve önemi yönetici ve öğretmenlere anlatılmış, araştırma izninin belgesi kendilerine gösterilmiş ve öğrencilerin anne-babalarına Bilgi Formu ile Çocuk Yetiştirme ve Tutum Ölçeği (PARI) verilmiştir.

Puanlama

Aile Çocuk Yetiştirme ve Tutum Ölçeğinden, beş farklı boyutlardan elde edilen cevaplar ayrı değerlendirilmiş ve

her anne-baba için beş ayrı tutum puanı elde edilmiştir.

Verilerin Analizi

Elde edilen veriler SPSS programında analiz edilmiştir. Verilerin analizinde yüzdeler, "t" testi ve korelasyon katsayıları teknikleri kullanılmıştır.

4. BULGULAR

Öğrencilerin anneleri ve babalarının yaş dağılımına bakıldığında 20-30 yaş grubunda 28 (%41), 31-35 yaş grubunda 27 (%40), 36 ve üst yaş grubunda 13 (%19) anne; 31-35 yaş grubunda 36 (%53), 36 ve üstü yaş grubunda 32 (%47) baba bulunmaktadır.

Annelerin 41'i (%60) ev hanımı, 23'ü (%34) memurdur. Babaların 34'ü (%50) memur, 34'ü (%50) öğretmendir.

Annelerin 26'sı (%38) ilkököl, 1'i (%2) ortaokul, 22'si (%32) lise, 19'u (%28) üniversite ve yüksek okul mezunudur; babaların 25'i (%37) ilkököl, 21'i (%31) lise, 22'si (%32) üniversite ve yüksek okul mezunudur.

Anne babaların 29'unun (%43) 1, 33'ünün (%49) 2 ve 6'sının (%9) 3 çocuğu vardır.

Annelerin 21'i (%31), babaların 28'i (%41) çocuklarının bağımsız davranışlarını desteklediklerini; annelerin 37'si (%54), babaların 25'i (%37) onları gözlemekle yetindiklerini; annelerin 10'u (%15), babaların 15'i (%22) çocuklarının kendilerine bağımlı olmalarını istediklerini belirtmişlerdir.

Annelerin 23'ü (%34) babaların 66'sı (%97) halen çalışmaktadırlar; annelerin 45'i (%66), babaların 2'si (%3) şu anda çalışmamaktadırlar.

Tablo 1'de okul öncesi çocuklarının annelerinin çocuk yetiştirme tutumlarını anlamlı derecede etkileyen değişkenlerin Varyans Analizi ve "t" Testi sonuçları verilmiştir.

TABLO 1
OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARININ ANNE TUTUMLARINI ANLAMLI
DERECEDE ETKİLEYEN DEĞİŞKENLERİN VARYANS ANALİZİ VE "t"
TESTİ SONUÇLARI

DEĞİŞKENLER VARYANS KAYNAĞI		K.T	Sd.	K.O	F	Önem
Anne Yaşı						
	Gruplar arası	67.99	2	33.99	2.47*	0.050
PARI 4	Gruplar içi	894.28	65	13.75		
Anne işi						
	Gruplar arası	1395.13	2	697.57	11.41*	0.00
PARI 1	Gruplar içi	3974.55	65	61.15		
Aşırı annelik						
PARI 2	Gruplar arası	114.69	2	57.35	3.66*	0.031
Demok.tutum	Gruplar içi	1019.11	65	15.68		
PARI 5	Gruplar arası	1257.36	2	628.68	11.81*	0.00
Baskı ve disiplin	Gruplar içi	3460.58	65	53.24		
Annenin Öğrenim Durumu						
	Gruplar arası	1928.06	3	642.69	11.95**	0.00
PARI 1	Gruplar içi	3441.63	64	53.77		
Aşırı annelik						
		249.87	3	83.29	2.27*	0.050
PARI 3	Gruplar arası	2348.99	64	36.70		
Ev kadınlığını red.	Gruplar içi					
		1909.05	3	636.35	14.50**	0.00
PARI 5	Gruplar arası	2808.89	64	43.89		
Baskı ve disiplin	Gruplar içi					
Çocuk Sayısı						
	Gruplar arası	472.65	2	236.33	3.14*	0.050
PARI 1	Gruplar içi	4897.04	65	75.34		
Aşırı annelik						
		66.34	2	33.17	2.41*	0.050
PARI 4	Gruplar arası	895.93	65	13.78		
Karı-koca geçimsizliği	Gruplar içi					
		427.14	2	213.57	3.23*	0.046
PARI 5	Gruplar arası	4290.80	65	66.01		
Baskı ve disiplin	Gruplar içi					
Çocuğun bağımsız Davranışların destekleme						
	Gruplar arası	818.07	2	409.03	5.84**	0.005
PARI 1	Gruplar içi	4551.62	65	70.02		
Aşırı annelik						
		914.96	2	457.48	7.82**	0.001
PARI 5	Gruplar arası	3802.98	65	58.51		
Baskı ve disiplin	Gruplar içi					

Tablo1'in devamı		N	\bar{X}	Ss	Sd	t	Önem
Annenin çalışıp-çalışmaması							
PARI 1							
aşırı annelik	Çalışan	23	37.65	7.74	66	- 4.125	0.00
	Çalışmayan	45	46.15	8.19			
PARI 4							
Karı-koca geçimsizliği	Çalışan	23	11.56	3.52	66	- 2.483	0.01
	Çalışmayan	45	13.88	3.71			
PARI 5							
Baskı ve disiplin	Çalışan	23	26.69	6.38	66	- 4.125	0.00
	Çalışmayan	45	34.67	8.06			
Annenin kendini							
Algılama biçimi							
PARI 5							
Baskı ve disiplin	Otoriter	14	36.36	9.93	66	0.027	0.02
	Demokratik	54	30.83	7.64			

Anne yaşı ile karı-koca geçimsizliği boyutu (parı 4) arasında 0.05 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Anne yaşı ile aşırı annelik boyutu (parı 1) ($p=0.0590$), demokratik tutum ve eşitlik tanıma boyutu (parı 2) ($p=0.836$), ev kadınlığını reddetme boyutu (parı3) ($p=0.723$) ve baskı ve disiplin boyutu (parı5) ($p=0.555$) arasında ilişki anlamlı değildir.

Annenin işi ile aşırı annelik boyutu (parı1) ve baskı ve disiplin boyutu (parı5) arasında 0.01 düzeyinde, demokratik tutum ve eşitlik tanıma boyutu (parı2) ile 0.05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Annelerin işi ile ev kadınlığını reddetme boyutu (parı3) ($p=0.221$) ve karı-koca geçimsizliği boyutu (parı4) ($p=0.365$) arasında ilişki anlamlı değildir.

Annelerin öğrenim durumu ile aşırı annelik boyutu (parı1) ve baskı ve disiplin boyutu (parı5) arasında 0.01 düzeyinde, ev kadınlığını reddetme boyutu (parı3) arasında 0.05 düzeyinde anlamlı bir ilişki görülmüştür. Annenin öğrenimi ile demokratik tutum ve eşitlik tanıma boyutu (parı2) ($p=0.193$) ve karı-koca geçimsizliği (parı4) ($p=0.230$) arasındaki ilişki anlamlı çıkmamıştır.

Annenin çocuk sayısı ile aşırı annelik boyutu (parı 1), karı-koca geçimsizliği (parı4) ve baskı ve disiplin boyutu (parı 5) arasında 0.05 düzeyinde anlamlı bir ilişki çıkmıştır. Çocuk sayısı ile demokratik tutum ve eşitlik tanıma boyutu (parı 2) ($p=0.256$) ve ev kadınlığını reddetme boyutu (parı 3) ($p=0.975$) arasındaki ilişki anlamlı değildir.

Annelerin, çocukların bağımsız davranışlarını destekleme biçimleri ile aşırı annelik boyutu (parı 1) ve baskı ve disiplin boyutu (parı 5) arasında 0.01 düzeyinde anlamlı bir ilişki çıkarken, demokratik tutum ve eşitlik tanıma boyutu (parı 2) ($p=0.400$), ev kadınlığını reddetme boyutu (parı 3) ($p=0.363$), karı-koca geçimsizliği boyutu (parı 4) ($p=0.931$) arasındaki ilişki anlamlı görülmemiştir.

Annenin çalışıp-çalışmaması ile çocuk yetiştirme tutumlarından aşırı annelik boyutu (parı 1) ($t=- 4.125$) ile baskı ve disiplin boyutu (parı 5) ($t= - 4.125$) arasında istatistiksel olarak 0.01 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Annenin kendini demokratik ve otoriter olarak algılaması ile çocuk yetiştirme tutumlarından baskı ve

disiplin boyutu (parı 5) arasında 0.05 düzeyinde ($t=0.099$) anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 2'de okul öncesi çocuklarının babalarının çocuk yetiştirme

tutumlarını anlamlı derecede etkileyen değişkenlerin varyans analizi ve "t" testi sonuçları verilmiştir.

TABLO 2

OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARININ BABALARININ ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMLARINI ANLAMLILI DERECEDE ETKİLEYEN DEĞİŞKENLERİN VARYANS ANALİZİ VE "t" TESTİ SONUÇLARI

DEĞİŞKENLER KAYNAĞI	VARYANS	K.T	S.d	K.O	F	Önem
Babanın öğrenim Durumu						
PARI 1	Gruplar arası	925.53	2	426.76	7.57**	0.001
Aşırı annelik	Gruplar içi	3973.46	65	61.13		
PARI 5	Gruplar arası	931.12	2	456.56	7.93**	0.001
	Gruplar içi	3814.76	65	58.69		
Çocuk Sayısı						
PARI 1	Gruplar arası	768.49	2	384.25	6.05**	0.004
Aşırı annelik	Gruplar içi	4130.49	65	63.55		
PARI 2	Gruplar arası	57.26	2	28.63	2.39*	0.050
Demokratik tutum	Gruplar içi	776.97	65	11.95		
PARI 4	Gruplar arası	88.47	2	44.24	4.12*	0.021
Karı-koca geçim.	Gruplar içi	698.16	65	10.74		
PARI 5	Gruplar arası	655.51	2	327.75	5.21**	0.008
Baskı ve disiplin	Gruplar içi	4090.37	65	62.93		
Tablo 2'nin devamı						
Çocuğun bağımsız Davranışlarını Destekleme						
PARI 1	Gruplar arası	624.58	2	312.29	4.75*	0.012
Aşırı annelik	Gruplar içi	4274.41	65	65.76		
PARI 3	Gruplar arası	338.32	2	169.16	3.28*	0.044
Ev kadınlığını reddetme	Gruplar içi	3347.45	65	51.50		
PARI 5	Gruplar arası	836.60	2	418.30	6.95**	0.002
Baskı ve disiplin	Gruplar içi	3909.28	65	40.14		

Tablo2'nin devamı		N	\bar{X}	Ss	t	Sd	Önem
DEĞİŞKENLER							
Babanın çalışıp-çalışmaması							
	Çalışıyor	66	34.47	8.35	1.672	66	0.050*
	çalışmıyor	2	24.50	4.95			
PARI 5							
Baskı ve disiplin							

Babanın öğrenim durumu ile aşırı annelik boyutu (parı 1) ve baskı ve disiplin boyutu (parı 5) arasında 0.01 düzeyinde anlamlı bir ilişki çıkarken; demokratik tutum ve eşitlik tanıma boyutu (parı 2) ($p=0.178$), ev kadınlığını reddetme boyutu (parı 3) ($p=0.187$) ve karı-koca geçimsizliği boyutu (parı 4) ($p=0.589$) arasındaki ilişki anlamlı çıkmamıştır.

Babaların sahip oldukları çocuk sayısı ile aşırı annelik boyutu (parı 1) ve baskı ve disiplin boyutu (parı 5) arasında 0.01 düzeyinde, demokratik tutum ve eşitlik tanıma boyutu (parı 2) ve karı-koca geçimsizliği boyutu (parı 4) arasında 0.05 düzeyinde anlamlı bir ilişki vardır. Ev kadınlığını reddetme boyutu (parı 3) ($p=0.548$) ile arasındaki ilişki anlamlı çıkmamıştır.

Babanın çocuğunun bağımsız davranışlarını destekleme biçimi ile aşırı annelik boyutu (parı 1) ve ev kadınlığını reddetme boyutu (parı 3) arasında 0.05 düzeyinde, baskı ve disiplin boyutu (parı 5) arasında 0.01 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Demokratik tutum ve eşitlik tanıma boyutu (parı 2) ($p=0.412$), karı-koca geçimsizliği boyutu (parı 4) ($p=0.193$) arasındaki ilişki anlamlı değildir.

Babanın yaşı ile çocuk yetiştirme tutumlarından karı-koca geçimsizliği boyutu (parı 4) arasında istatistiksel olarak 0.05 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Babanın yaşı ile aşırı annelik boyutu (parı 1) ($p=0.546$), demokratik tutum ve eşitlik tanıma boyutu (parı 2) ($p=0.288$), ev kadınlığını reddetme boyutu (parı 3) ($p=0.874$) ve

baskı ve disiplin boyutu (parı 5) ($p=0.856$) arasındaki ilişki ise istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır.

Babanın işi ile çocuk yetiştirme tutumları arasında anlamlı bir ilişki çıkmamıştır. (parı 1 $p=0.291$, parı 2 $p=0.115$, parı 3 $p=0.193$, parı 4 $p=0.861$, parı 5 $p=0.407$).

Babanın çalışıp-çalışmaması ile çocuk yetiştirme tutumlarından baskı ve disiplin boyutu (parı 5) arasında istatistiksel olarak 0.05 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

5. TARTIŞMA

1. Bu araştırmada anne-babaların yaşı ile çocuk yetiştirme tutumlarından karı-koca geçimsizliği boyutu (parı 4) arasında 0.05 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu boyut eşler arasındaki geçimsizliğin çocuk yetiştirmedeki rolü, kocanın geçimsizliği, kocanın düşüncesizliği, anneye yardımcı olmayışı gibi konuları kapsar. Bu bulgu, karı-koca geçimsizliğinin çocuk yetiştirme tutumunu olumsuz yönde etkilediğini ortaya koymaktadır. Yaşları 36 ve üstü olan annelerin çocuk yetiştirme tutumları, daha genç annelere göre, karı-koca geçimsizliğinden (parı 4) daha çok etkilenmektedir. Parı 4 ortalamalarına bakıldığında 36 yaş ve üstü $X=15.15$, 31-35 $X=12.70$, 20-30 yaş $X=12.53$ tür. Bu verilere göre; anne yaşı ilerledikçe karı-koca geçimsizliğinden daha fazla etkilendiği söylenebilir. Bu etki, çocuk yetiştirme tutumuna olumsuz yansımaktadır.

Benzer bulgu, baba yaşı ve karı-koca geçimsizliği (parı4) boyutunda da görülmüştür. Yaşlı babalar da, çocuk yetiştirme tutumu yönüyle karı-koca geçimsizliğinden anneler gibi, daha genç olanlara göre, daha olumsuz etkilenmektedirler. Parı 4 puan ortalamalarına bakıldığında 36 ve üstü yaşı olan babaların $X=13.00$, 31-35 yaş grubu babaların $X=11.25$ 'tir.

Halpin ve arkadaşlarının yaptığı araştırmada, genç anne-babaların yaşları ile çocuklarına karşı daha arkadaşça ve başarı destekli davranmaları arasında olumlu yönde ilişki saptanmıştır. (Argun;1994;37).

2. Anne işi ile aşırı annelik boyutu (parı 1), demokratik tutum ve eşitlik tanıma boyutu (parı 2) ve baskı ve disiplin boyutu (parı5) arasındaki ilişkiler anlamlı bulunmuştur.

Ev hanımı olan annelerin ($X=46.95$), memur annelere ($X=37.56$) göre aşırı annelik puanları daha yüksektir. Ev hanımı olan ve çocuklarıyla birlikte daha çok zaman geçiren anneler memur annelere göre aşırı kontrol, müdahalecilik; çocuktan bağımlı, faal ve çalışkan olmasını isteme eğilimindedirler. Ayrıca, annenin son derece özverili olması ve çocuğun bunu anlaması gerektiğine inanmak gibi bir tutumları vardır.

Memur olan annelerin ($X=30.86$) demokratik tutum ve eşitlik tanıma boyutu puanları ev hanımı ($X=28.39$) olanlardan anlamlı derecede daha yüksektir. Bu boyutta çocuklara eşit haklar tanınmakta, onların fikirlerini açıkça belirtmesi desteklenmekte, çocukla arkadaşlık edilmekte, cesaret verici konuşmalarla pek çok şey çocukla paylaşılmaktadır. Memur annelerin toplumsal yaşama katılmaları nedeniyle demokratik tutum ve eşitlik tanıma davranışları geliştirmeleri beklenen bir sonuçtur.

Ev hanımı olan annelerin ($X=35.43$) baskı ve disiplin (parı 5) memur annelere göre ($X=26.39$) anlamlı derecede yüksektir. Elde edilen verilere

göre, ev hanımı olan annelerin çocuklarına daha baskıcı, daha müdahaleci, daha az demokratik davrandıkları; memur annelerin çocuklarına daha az baskı uyguladıkları, daha demokratik ve eşitlikçi davrandıkları bulunmuştur. Elde edilen bu veriler birbirleriyle tutarlıdır.

3. Annenin öğrenim durumu ile aşırı annelik boyutu (parı 1), ev hanımlığını reddetme boyutu (parı 3) ve baskı ve disiplin boyutu (parı 5) arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur.

İlkokul mezunu olan anneler ($X=48.76$), lise ve dengi okul mezunu ($X=43.13$) ya da üniversite ve yüksek okul mezunu ($X=35.63$) olanlara göre çocuklara daha kontrollü ve müdahaleci davranmaktadırlar. İlkokul mezunu annelerin ($X=29.69$), lise ($X=28.45$) ve üniversite ($X=25.00$) mezunu olanlara göre ev kadınlığını reddetme puanları daha yüksektir. Bu boyutta sinirlilik, çocukla uzun süre bir arada olmaktan hoşlanmama, yeni doğan bebeğin bakımından ürkme davranışları görülür. Ayrıca, ev ve çocuklara bakma göreviyle ilgili doyumsuzluk ve mutsuzluk yaşantıları vardır.

Babanın öğrenim durumu ile aşırı annelik boyutu (parı1) ve baskı ve disiplin boyutu (parı5) arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

İlkokul mezunu olan babaların ($X=.50.12$) lise mezunu ($X=46.04$) ve üniversite mezunu ($X=41.22$) olanlara göre aşırı annelik puanları daha yüksektir. İlkokul mezunu babaların ($X=37.80$) lise ($X=35.23$) ve üniversite ($X=29.04$) mezunlarına göre baskı ve disiplin puanları anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır.

Genel olarak öğrenim düzeyi yükseldikçe annelerin ve babaların çocuklarına karşı daha demokratik, eşitlikçi ve paylaşımcı davrandıkları söylenebilir.

Le Compte "Türkiye'de Anne-Baba Tutumları" adlı çalışmasında aşırı annelik boyutu ile anne-babanın eğitimi arasında olumsuz bir korelasyon oldu-

ğunu bulmuştur. Bu bulgu, bu araştırmadan elde edilen verileri desteklemektedir.

4. Çocuk Sayısı ile annenin çocuk yetiştirme tutumlarından aşırı annelik boyutu (par1), karı-koca geçimsizliği (par4) boyutu ve baskı ve disiplin boyutu (par5) arasında anlamlı derecede bir ilişki bulunmuştur. Üç çocuklu annelerin 2 ve 1 çocuklu olanlara göre aşırı annelik, karı koca geçimsizliği ve baskı ve disiplin puanları yüksek çıkmıştır.

Çocuk sayısı ile babaların çocuk yetiştirme tutumlarından aşırı annelik boyutu (par1), demokratik tutum ve eşitlik tanıma boyutu (par2), karı-koca geçimsizliği boyutu (par4) ve baskı ve disiplin boyutu (par5) arasında anlamlı derecede ilişki bulunmuştur. 3 çocuklu babaların, 2 ve 1 çocuklu babalara göre aşırı annelik puanları daha yüksek çıkmıştır.

Tek çocuklu babaların, 2 ve 3 çocuklu olanlara göre demokratik tutum ve eşitlik tanıma puanları daha yüksek bulunmuştur. İki çocuklu babaların (X=13.12), 3 (X=12.66) ve tek (X=10.75) çocuklu babalara göre karı-koca geçimsizliği puanları daha yüksek görülmüştür. 3 çocuklu babaların (x=39.16) baskı ve disiplin puanları 2 çocuklu (X=36.33) ve tek çocuklu (X=30.68) babalara göre baskı ve disiplin puanları daha yüksektir.

Bu bulgulara göre; çocuk sayısı arttıkça anne ve babaların aşırı koruyucu, engelleyici, baskıcı ve otoriter davrandıkları söylenebilir.

5. Çocuğun bağımsız davranışlarını destekleme ile anne ve babanın çocuk yetiştirme tutumlarından aşırı annelik boyutu (par1) ve baskı ve disiplin boyutu (par5) arasında anlamlı bir ilişki çıkmıştır. Babada ayrıca, ev kadınlığını reddetme (par3) boyutu da anlamlı bulunmuştur.

Çocukların kendilerine bağımlı olmasını isteyen annelerin (X=51.40), onları destekleyenlere (X=43.04) ve ço-

cuğu gözlemekle yetinenlere (X=41.21) göre aşırı annelik puanları daha yüksektir. Çocuklarının kendilerine bağımlı olmasını isteyen annelerin (X=40.80), destekleyen (X=30.61) ve gözlemekle yetinenlere (X=30.35) göre baskı ve disiplin puanları daha yüksektir.

Çocuklarının kendilerine bağımlı olmasını isteyen babaların (X=50.46), gözleyen (46.96) ve destekleyen (X=42.71) babalara göre aşırı annelik puanları daha yüksektir. Çocuklarının kendilerine bağımlı olmasını isteyen babaların (X=31.13), gözleyen (X=30.60) ve destekleyen (X=26.28) babalara göre ev kadınlığını reddetme puanları daha yüksektir. Çocukların kendilerine bağımlı olmasını isteyen babaların (X=40.66), gözleyen (33.08) ve destekleyen (X=31.67) babalara göre baskı ve disiplin puanları daha yüksektir.

Bu verilere göre, çocuklarının kendilerine bağımlı olmasını isteyen anne ve babalar, onlara karşı daha koruyucu, daha engelleyici, daha baskıcı ve otoriter davranmaktadırlar.

6. Anne ve babanın çalışıp-çalışmaması ile çocuk yetiştirme tutumları arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Çalışmayan annelerin (X=46.15) aşırı annelik puanları, Çalışan annelere (X=37.65); çalışmayan annelerin (X=13.88) çalışanlara (X=11.56) göre karı-koca geçimsizlik puanı ve çalışmayan annelerin (X=34.66) baskı ve disiplin puanları çalışanlara (X=26.69) göre daha yüksektir.

Çalışmayan babaların (X=34.46) çalışmayanlara (X=24.50) göre baskı ve disiplin puanları daha yüksektir.

Çalışmayan anneler aşırı koruyucu, engelleyici, geçimsiz, baskıcı ve otoriter davranırlarken bu bulgunun tersine çalışan babalar çalışmayanlara göre çocuklarına karşı daha baskıcı ve otoriter davranmaktadırlar.

7. Kendilerini otoriter (X=36.36) olarak algılayan annelerin, demokratik olarak algılayanlara (X=30.83) göre baskı ve disiplin puanı daha yüksek

çıkmıştır. Kendilerini otoriter ya da demokratik olarak algılayan babaların çocuk yetiştirme tutumlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık çıkmamıştır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada, anne babaların çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen değişkenler incelenmiştir.

Anne-babanın yaşı, annenin işi, anne-babanın öğrenim durumu, çocuk sayısı, anne-babanın çalışıp-çalışmaması, anne-babanın çocuğunun bağımsız davranışlarını desteklemesi ve annenin kendini demokratik ya da otoriter olarak algılama biçimi ile anne-babala-

rın çocuk yetiştirme tutumları arasında anlamlı düzeyde ilişkiler görülmüştür.

Bu sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki önerilerde bulunulabilir;

1. Anne-babalara yönelik, "Et-kili Anne-baba Eğitimi" konusunda seminerler düzenlenebilir.
2. Anne-babanın öğrenim düzeyini yükseltmek için önlemler alınabilir.
3. Özellikle çalışmayan annelerin çocukları ve eşleriyle daha sağlıklı ilişkiler kurabilmeleri için sağlıklı insan ilişkileri hakkında bilgilendirici programlar düzenlenebilir.

KAYNAKLAR

Argun, Y (1995). "Anne-babaların Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Ortaokul Öğrencilerinin Denetim Odağı Üzerine Etkileri", (basılmamış yüksek lisans tezi), D.E.Ü Sosyal Bilimler Ens., İzmir.

Geçtan, E (1993). İnsan Olmak, 13. basım, Remzi kitabevi, İstanbul.

Hart, L (1987). The Winning Family Increasing Self Esteem In Your Children And Yourself, Dood & Mead Company, New York.

Kağıtçıbaşı, Ç (1990). Aile İçi Etkileşim ve Çocuk Gelişimi, Türkiye'de Çocuğun Durumu, Çocuk Politikası Kongresi, Unisef Yayınları, Ankara.

Kuzgun, Y (1973). "Anne-baba Tutumlarının Bireyin Kendini Gerçekleştirme Düzeyine Etkisi", H.Ü Eğitim Ens. D. Tezi, Ankara.

LeCompte G, LeCompte A, Özer S.A (1978). "Üç Sosyo-ekonomik

Düzeyde, Ankaralı Anneleri Çocuk Yetiştirme Tutumları; Bir Ölçek Uyarlaması", Psikoloji Dergisi, Mart S.1, ss.5-8, Ankara.

Michaud, Y. Şiddet, çev. Cem Murtagoğlu, İletişim Yayınları, İstanbul.

Miral, S (1982). "Üç Değişik Sosyo-Kültürel Kesimde Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Araştırılması", E.Ü T.F. Uzmanlık Tezi, İzmir.

Savran, C. ve ark. (1995). "Anne-babaların Kişilik Özellikleri ile Anne-baba Tutumları Arasındaki İlişkiler", 10. Ya-pa Okulöncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri, Mayıs, Ankara.

Yazıcı, T (1991). "Ana-baba Tutumu (Otoriter-Demokratik) ile Çocuğun Girişimcilik Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", E.Ü Edebiyat Fak. Psikoloji Böl. L. tezi, İzmir.

Yörükoğlu, A (1998). Çocuk Ruh Sağlığı, 23. basım, İstanbul.